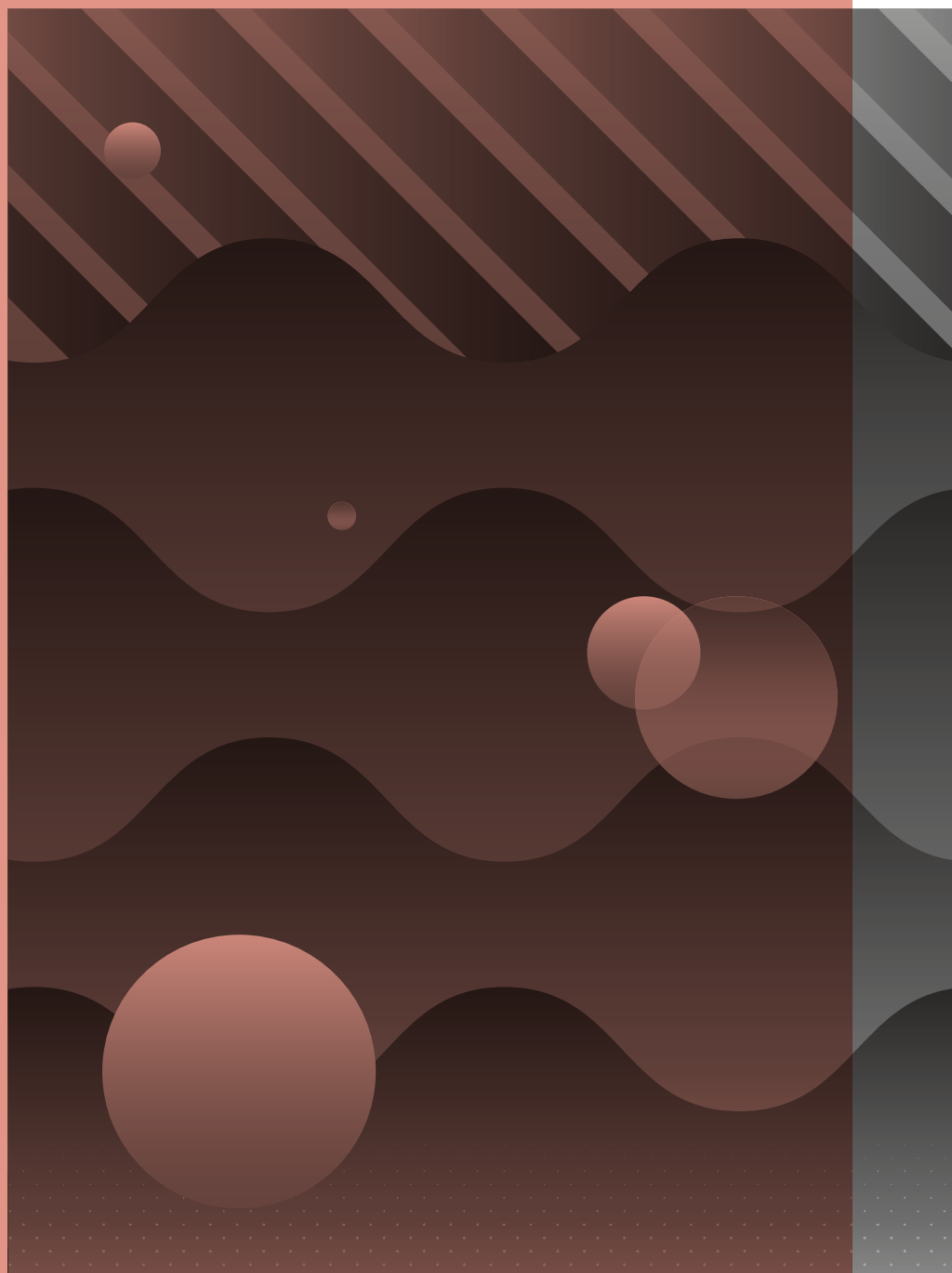

ZNAČILNOSTI NAPADOV
NA CIVILNO DRUŽBO V
SLOVENIJI

1 UVOD

Ustvarjanje sovražnega okolja in uvajanje omejitev za delovanje nevladnih organizacij in posameznikov, ki se kritično odzivajo na kršitve človekovih pravic, zlorabe oblasti ter na uveljavljanje partikularnih političnih in korporativnih interesov namesto javnega interesa, je pojav, ki ga raziskovalci opažajo v številnih evropskih državah in narašča tudi v Sloveniji.

Tarče sovražne retorike in omejitev so zlasti organizacije in posamezniki, ki delujejo na področjih varstva človekovih pravic, preučevanja migracij ter zagovarjanja pravic beguncev in priseljencev, varstva narave in okolja, pravic oseb LGBTI, enakosti spolov, boja proti diskriminaciji, zagovarjanja delavskih pravic itn.

Problem krčenja prostora za kritično delovanje civilne družbe (»shrinking space for civil society«) izpostavlja tudi Agencija Evropske unije za temeljne pravice, ki je letos objavila rezultate ankete med nevladnimi organizacijami za varstvo človekovih pravic v državah Evropske unije.¹ Predstavniki več kot 200 organizacij, ki so sodelovali v raziskavi, izpostavljajo ovire pri sodelovanju v postopkih sprejemanja zakonodaje in odločitev o politikah in ukrepih z njihovega področja, uvajanju pravnih omejitev za njihovo delovanje, zlasti pa poudarjajo izpostavljenost napadom in grožnjam, še posebej sovraštvu in grožnjam na spletnih komunikacijskih omrežjih. Napadom so v državah Evropske unije najbolj izpostavljene nevladne organizacije, ki delujejo na področjih zagovarjanja pravic oseb LGBTI, beguncev in priseljencev ter enakosti spolov.²

V okviru projekta Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji, ki ga izvajamo s podporo programa Civitates Mreže evropskih fundacij, smo spremljali primere napadov, groženj in omejevanja delovanja nevladnih organizacij, civilnodružbenih skupin in kritičnih posameznikov v Sloveniji. Osredotočili smo se na študije primerov, ne na štetje in evidentiranje vseh napadov. Spremljanje smo začeli z začetkom projekta v drugi polovici leta 2018 in predstavnike nevladnih organizacij v intervjujih spraševali o primerih napadov. V pregled značilnosti napadov smo tako vključili primere iz obdobja izstopajočih primerov napadov na okoljske nevladne organizacije v letu 2017 ter zajeli še več drugih izstopajočih primerov napadov do konca leta 2020.

Spremljali smo sekundarne vire, ki so poročali o primerih napadov, groženj in omejevanja, ter za namen preučevanja primerov, predvsem na začetku projekta, opravili intervjuje s predstavniki nevladnih organizacij. Intervjuje in zbiranje podatkov na podlagi drugotnih virov smo opravili z vprašalnikom, ki se je osredotočal na vprašanja o izvoru in tipu napada, njegovem načinu in trajanju, morebitnem odzivanju na napad, epilogu ter idejnih in materialnih ozadih napadov.

V pregledu ugotovitev spremljanja omenjenih primerov uporabljamo termin »napadi«, s katerim označujemo različne oblike sistemskih, verbalnih in drugih napadov na nevladne organizacije ter druge kritične akterje v civilni družbi, vključno z različnimi oblikami groženj, pritiskov, poskusov in uresničitev sistemskih, pravnih, finančnih, prostorskih in drugih omejevanj in onemogočanj delovanja. Termin »napadi« označuje tudi načrtno širjenje dezinformacij, manipulacij in žaljivih, diskreditacijskih trditev, izrečenih in zapisanih z namenom zastraševanja, spodbujanja sovraštva in ščuvanja k omejevanju ter proti delovanju nevladnih organizacij in drugih kritičnih akterjev v civilni družbi.

¹ Anketa je bila opravljena v letu 2019, poročilo pa objavljeno v letu 2020. Glej: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-civic-space-organisation-experiences_en.pdf.

² Ibid.

UPORABLJAMO TERMIN **»NAPADI«**, S KATERIM OZNAČUJEMO RAZLIČNE OBLIKE **SISTEMSKIH, VERBALNIH IN DRUGIH NAPADOV** NA NEVLADNE ORGANIZACIJE TER DRUGE KRITIČNE AKTERJE V CIVILNI DRUŽBI, VKLJUČNO Z RAZLIČNIMI OBLIKAMI **GROŽENJ, PRITISKOV, POSKUSOV IN URESNIČITEV SISTEMSKIH, PRAVNIH, FINANČNIH, PROSTORSKIH** IN DRUGIH OMEJEVANJ IN ONEMOGOČANJ DELOVANJA. TERMIN »NAPADI« OZNAČUJE TUDI NAČRTO **ŠIRJENJE DEZINFORMACIJ, MANIPULACIJ IN ŽALJIVIH, DISKREDITACIJSKIH TRDITEV**, IZREČENIH IN ZAPISANIH Z NAMENOM **ZASTRAŠEVANJA, SPODBUJANJA SOVRAŠTVA IN ŠČUVANJA K OMEJEVANJU** TER PROTI DELOVANJU NEVLADNIH ORGANIZACIJ IN DRUGIH KRITIČNIH AKTERJEV V CIVILNI DRUŽBI.

2 ŠTUDIJE PRIMEROV

Med spremljanjem napadov na civilno družbo smo obravnavali več kot deset primerov napadov na nevladne organizacije in kritične posameznike ter neformalne civilnodružbene skupine.

Mirovni inštitut

Več napadov, vključno s prekinitvijo financiranja projekta in grožnjo z deložacijo z Metelkove 6

CNVOS

Napadi po objavi pisma nevladnim organizacijam, članicam CNVOS, pred volitvami 2018; predlog ukinitve sklada za nevladne organizacije v letu 2020 v predlogu protikoronskega zakona PKP7 v 2020

PIC

Krive obtožbe glede lokacije pravnih nasvetov prosilcem za azil, omejevanje pravic okoljskih nevladnih organizacij v protikoronskem zakonu PKP2 v 2020, grožnja z deložacijo z Metelkove 6

Legebitra

Napadi v strankarskih medijih in na komunikacijskih platformah; napadi na spletno stran

Umanotera

Zadeva Magna; omejevanje pravic okoljskih nevladnih organizacij v protikoronskem zakonu PKP2 v 2020

Focus

Zadeva Magna; omejevanje pravic okoljskih nevladnih organizacij v protikoronskem zakonu PKP2 v 2020

Društvo za preučevanje rib Slovenije

Zadeva Hidroelektrarne na Spodnji Savi in Muri; omejevanje pravic okoljskih nevladnih organizacij v protikoronskem zakonu PKP2 v 2020

Nevladne organizacije, ki so imele pogodbo o sofinanciranju projektov z Uradom vlade za komuniciranje

Prekinitev financiranja projektov s strani Urada vlade za komuniciranje

Nevladne organizacije, ki delujejo na Metelkovi 6 v Ljubljani

Prekinitev najema in zahteva po izselitvi (deložaciji) s strani Ministrstva za kulturo

Protivladni protesti («kolesarski protesti»)

Več napadov

Rudi Rizman

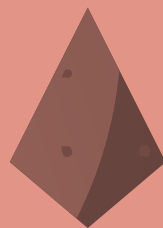
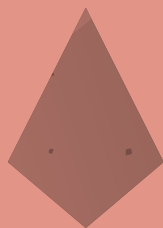
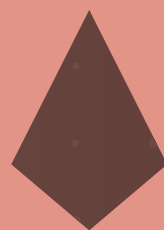
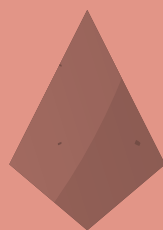
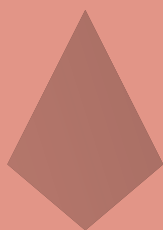
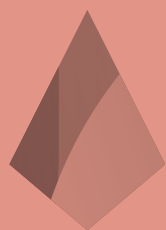
Napadi po javnem pismu »Obvarujmo demokracijo pred avtoritarno oblastjo«

Svetlana Slapšak

Niz napadov po kritičnih objavah v kolumnah in izjavah

Boris A. Novak

Niz napadov po kritičnih izjavah in nastopih na protivladnih protestih

MED **IZVORE NAPADOV**, TJ. POSKUSOV ONEMOGOČANJA IN USTRAHOVANJA ORGANIZATORJEV IN UDELEŽENCEV PROTIVLADNIH PROTESTOV, LAHKO ŠTEJEMO: **A) PREDSEDNIKA VLADE, MINISTRE**, ZLASTI **MINISTRA ZA NOTRANJE ZADEVE** (IZJAVE IN UKREPI, KI SO JIH SPROŽILI Z NAMENOM ONEMOGOČANJA, DISKVALIFICIRANJA IN USTRAHOVANJA ORGANIZATORJEV PROTESTOV IN SAMIH PROTESTNIKOV); **B) POLICIJO**, KI JE IZVAJALA UKREPE; **C) MEDIJE IN KOMUNIKACIJSKE PLATFORME POD NADZOROM STRANKE SDS**, ZAPISE NJENIH VIDNIH PREDSTAVNIKOV IN PODPORNIKOV TER ANONIMNIH PODPORNIKOV; **D) PREDSTAVNIKE DRUGIH KOALICIJSKIH STRANK**; **E) ORGANE IN PREDSTAVNIKE RIMSKOKATOLIŠKE CERKVE V SLOVENIJI**; **F) POSAMEZNIKE, ORGANIZIRANE V SKUPINO »RUMENI JOPIČI«**; **G) POSAMEZNE OBČANE, PODPORNIKE VLADE**, KI SO NAPADALI MIMOIDOČE PROTESTNIKE.

3 IZVOR NAPADOV: KDO NAPADA, GROZI IN OMEJUJE DELOVANJE NEVLADNIH ORGANIZACIJ, CIVILNODRUŽBENIH SKUPIN IN KRITIČNIH POSAMEZNIKOV

V študijah primerov napadov na nevladne organizacije za varstvo človekovih pravic, varstvo narave in okolja ter zagovorništvo pravic oseb LGBTI so se kot izvori napadov praviloma pojavljali politiki, politične stranke in z njimi povezani mediji in komunikacijske platforme. Značilno za napade na okoljske nevladne organizacije, kar se je pokazalo v študijah primerov, ki smo jih spremljali, je, da se politične stranke pojavljajo kot izvor napadov in pritiskov tako na lokalni kot na državni ravni v širokem političnem spektru (tako leve kakor sredinske in desne oziroma skrajno desne stranke, tj. od SD in SMC do SDS).

3.1 OKOLJSKE IN NARAVOVARSTVENE ORGANIZACIJE

V primeru organizacij za varstvo narave in okolja se je glede njihove udeležbe v postopku pridobivanja okoljskega soglasja ali okoljskega dovoljenja za gradnjo industrijskih in infrastrukturnih objektov, in s tem njihovega vpliva na izvedbo načrtovanje gradnje, kot izvor napadov pojavljal najširši nabor akterjev na lokalni in nacionalni ravni:

a) politiki na nacionalni in lokalni ravni; b) državni organi; c) občinski organi; d) gospodarske družbe, zlasti investitorji in e) njihovi lobisti ter najeto

PR-podjetje; f) gospodarska združenja; g) osrednji mediji na državni in lokalni ravni; h) mediji in komunikacijske platforme pod nadzorom stranke SDS; i) univerzitetni profesorji (strokovnjaki), povezani z investitorji ali državnimi organi; j) znani in anonimni avtorji zapisov na družbenih omrežjih ter sporočil, naslovljenih na nevladne organizacije, in telefonskih klicev; k) občanke in občani organizirano na shodih, tudi pred prostori okoljskih nevladnih organizacij v Ljubljani.

Zlasti izstopajoč primer številčnosti in razpršenosti povzročiteljev pritiskov, groženj in napadov na okoljske nevladne organizacije je dogajanje v zadevi Magna leta 2017. Nevladne organizacije za varstvo okolja s statusom organizacij v javnem interesu imajo v skladu z zakonodajo pravico in dolžnost sodelovati v upravnih postopkih za izdajo okoljevarstvenega soglasja. Gre za postopek, sestavljen iz več korakov, ko lahko nevladne organizacije v zagovor javnega interesa na področju varstva okolja pridobijo status stranke v postopku in se izrečejo o projektu gradnje, sodelujejo na javni obravnavi ter vložijo pritožbo na sklep pristojnega organa o okoljevarstvenem soglasju.

V primeru Magna so bile okoljske nevladne organizacije, zlasti Umanotera, deležne pritiskov in napadov na dveh stopnjah tega postopka – ko so se kot stranka v prvem delu postopka izrekle, da zaradi vpliva na zdravje ljudi in varstvo okolja nasprotujejo rešitvam, ki jih je predvidel investitor, ter na drugi stopnji postopka, ko so imele možnost pritožbe na izdano okoljevarstveno soglasje.

Čeprav gre za primer izpred več let, je v pregledu značilnih izvorov pritiskov in napadov na okoljske in naravovarstvene organizacije pomembno izpostaviti, da so te organizacije v takratnem skupnem javnem pozivu – leta 2017, ko je vlado vodila stranka SMC, gospodarski resor minister iz vrst SMC, okoljsko ministrstvo pa ministrica iz vrst DeSUS – izpostavile številne predstavnike oblasti kot izvor pritiskov in napadov ali molčeče opazovalce napadov in pritiskov nanje, čeprav bi njihov položaj zahteval, da zaščitijo

pravice nevladnih organizacij v postopkih pridobivanja okoljskih soglasij in dovoljenj.³ Izstopajočo vlogo pri blatenju okoljskih nevladnih organizacij in pritiskih nanje je imel takratni minister za gospodarstvo Zdravko Počivalšek iz stranke SMC, ki jih je imenoval za »ekoteroriste«. Predstavniki lokalnih oblasti, zagovorniki načrtov Magne, pa so v teh napadih spodbujali sovraštvo in delitve med regijami in prebivalci v Sloveniji, tako da so izpostavljali, da »skoraj vsi pritožniki prihajajo iz Ljubljane«.

Pri vprašanju o lokaciji izvora napadov in groženj se v primeru napadov na Umanotero in druge okoljske nevladne organizacije v zadevi Magna v odgovoru pojavljajo vse lokacije, ki smo jih predvideli v našem vprašalniku. Napadi so se namreč odvijali tako na nacionalni kot na lokalni ravni, v tradicionalnih medijih, spletnih medijih in na družbenih omrežjih, javnem dogodku, shodu, v javnih prostorih in pred poslovnimi prostori, po pošti in telefonu.

Drugi izstopajoči napad na nevladno organizacijo za varstvo narave in okolja, ki smo ga spremljali, je zadeval načrtovano gradnjo hidroelektrarn na Spodnji Savi, predvsem HE Mokrice, in reki Muri ter delovanje Društva za preučevanje rib Slovenije v tem primeru. Gre za nevladno organizacijo, ki ima tudi status organizacije v javnem interesu in pravico sodelovanja v postopkih za izdajo okoljevarstvenega soglasja. Društvo je od leta 2015 stranka v postopku glede izdaje okoljevarstvenega dovoljenja za HE Mokrice. Zlasti v zadnjih letih, tj.

od leta 2018 do danes, je bilo društvo zaradi nasprotovanja gradnji omenjenih hidroelektrarn tarča pritiskov, poskusov onemogočanja, groženj in napadov številnih akterjev, zlasti predstavnikov energetskih gospodarskih družb in

združenj, političnih strank, predstavnikov državnih in lokalnih institucij, vplivnih posameznikov, vključno z univerzitetnimi profesorji, ter sistematičnega tendencioznega poročanja nekaterih medijev in novinarjev.

Izvor napadov na to društvo so tudi anonimni posamezniki, saj predstavniki društva in družinski člani izpostavljenih predstavnikov društva prejemajo tudi anonimno pošto in klice.

V letu 2020, ko so bile z interventnim protikoron-skim zakonom PKP2 omejene možnosti za sodelovanje okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij v postopkih pridobivanja gradbenega dovoljenja, v katerih se presoja tudi vpliv na okolje (uresničitev omejitvenih določil je pozneje Ustavno sodišče začasno zadržalo), so bili izvor tega omejitvenega ukrepa Ministrstvo za okolje in prostor pod vodstvom politika iz stranke SDS, vlada, ki je zakon predlagala, in državni zbor, ki je zakon sprejel.

Med izvor napadov na okoljske nevladne organizacije lahko štejemo tudi Ministrstvo za kulturo pod vodstvom ministra iz stranke SDS, saj je Pravno-informacijski center (PIC), ki zagotavlja pravno podporo okoljskim organizacijam in zagovornikom okolja, med organizacijami, ki ga je zaradi ukrepa ministrstva v letu 2020 doletela grožnja z izgubo prostorov, v katerih deluje.

Izvor napadov na okoljske nevladne organizacije je bil v obdobju našega spremljanja napadov v enem primeru tudi javni medij RTV Slovenija, saj je voditeljica oddaje Odmevi nevladne organizacije tendenciozno prikazovala kot neodgovorne, »z neizmerno veliko denarja« in premalo nadzorovane, povezane z interesi v ozadju.⁴

³ Glej javni poziv okoljskih nevladnih organizacij iz leta 2017: <http://www.planbzasslovenija.si/43-news/429-javni-poziv-odgovornim-glede-pritiska-na-okoljske-nevladne-organizacije-v-zadevi-magna>.

⁴ Pogovor voditeljice Rosvite Pesek z dr. Senkom Pličaničem o temi »Gradnja zadnje hidroelektrarne na Spodnji Savi stoji« v Odmevih, 29. aprila 2019, dostopen v arhivu RTV Slovenija: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/odmevi/174612042>.

3.2 ORGANIZACIJE ZA VARSTVO

ČLOVEKOVIH PRAVIC

Izvor napadov na organizacije, ki delujejo na področju varstva človekovih pravic, preučevanja migracij in zagovarjanja pravic beguncev in priseljencev, pravic oseb LGBTI, enakosti spolov in boja proti diskriminaciji, so najpogostejše a) politiki, v največji meri politiki iz stranke SDS; b) mediji in komunikacijske platforme v lasti oziroma pod nadzorom te stranke; c) državni organi, ki jih vodijo predstavniki te stranke; d) podporniki politik te stranke med vplivnimi ali anonimnimi posamezniki; e) tudi predstavniki drugih strank desne ali sredinske politične usmeritve občasno širijo sovražne in lažnive obtožbe na račun omenjenih nevladnih organizacij (npr. nekdanja ministrica za notranje zadeve iz stranke SMC); f) anonimni akterji z računalniško lokacijo v tujini kot izvor kibernetičnih napadov (tarča: Legebitra).

Pogosta tarča napadov omenjenih akterjev je Mirovni inštitut, ki mu predstavniki in podporniki stranke SDS ter mediji in komunikacijske platforme pod nadzorom ali vplivom te stranke namenjajo številne sovražne in demonizirajoče oznake na podlagi lažnivega in manipulativnega predstavljanja delovanja in financiranja inštituta.

Napadi vključujejo tudi grožnjo kandidata te stranke na volitvah leta 2018, da bo odtegnil finančna sredstva Mirovnemu inštitutu in »podobnim« organizacijam, poskus preklica sofinanciranja projekta Mirovnega inštituta in drugih organizacij v aprilu 2020 ter poskus odvzema prostorskih pogojev za delovanje inštituta s postopkom, ki se je začel v oktobru 2020. V obeh omenjenih primerih iz leta 2020 sta izvor napada državna organa (Urad

vlade za komuniciranje in Ministrstvo za kulturo) vodila predstavnika SDS. K temu lahko dodamo tudi grožnjo poslanca SDS v decembru 2020 z omejevanjem financiranja inštituta iz javnih sredstev (ki jih inštitut kot nevladna raziskovalna organizacija pridobiva izključno na javnih razpisih v konkurenci projektov in programov drugih organizacij in po predpisanih postopkih ocenjevanja in izbire). Tudi pri poskusih utemeljitve predloga za ukinitve sklada za nevladne organizacije v predlogu protikoronskega interventnega zakona PKP7 v decembru 2020 je predsednik vlade navajal ravno Mirovni inštitut kot primer prejemnika sredstev tega sklada. Izvor napadov na Mirovni inštitut so tudi anonimni posamezniki, ki po elektronski in redni pošti na naslov inštituta pošiljajo žaljiva in sovražna sporočila ter grožnje ali jih izgovarjajo v telefonskih klicih.

Izvor načrtnih napadov na Legebitro kot organizacijo, ki zagovarja pravice oseb LGBTI, in druge zagovornike pravic te skupnosti so predvsem mediji (propagandni komunikacijski kanali) v lasti ali pod vplivom stranke SDS, ki razširjajo sovražne, lažnive in manipulativne zapise o njih.

Legebitra je tudi tarča anonimnih napadov na njihovo spletno stran, ki je bila večkrat onemogočena z organiziranim kibernetičnim napadom, lokacija izvora tega napada je bila v tujini.

Med izstopajočimi napadi na nevladne organizacije za varstvo človekovih pravic je bil napad na PIC leta 2018. Izvor tega napada je bila ministrica za notranje zadeve iz takrat vladajoče sredinske politične stranke SMC, ki je z lažnivo trditvijo, objavljeno v časopisu Delo, obtožila PIC, da prosiščem za azil pomaga pri nezakonitem prestopanju meje. Lažniva obtožba je bila objavljena po tem, ko je PIC opozoril na sporna ravnanja policije do prosiščev za azil na meji s Hrvaško, Specializirano državno tožilstvo pa je v zvezi s tem uvedlo postopek proti policiji.

Tudi Društvo novinarjev Slovenije kot nevladna organizacija, ki zagovarja pravice novinark in novinarjev do svobodnega, varnega in odgovornega opravljanja poklica ter se odziva na napade na svobodo in varnost novinarjev, v okviru Novinarskega častnega razsodišča pa se na podlagi pritožb izreka o spoštovanju etičnih standardov v novinarstvu, je pogosta tarča napadov, ki imajo izvor v političnih predstavnikih, ki napadajo novinarje in medije, ter tudi v medijih in na komunikacijskih platformah, ki podpirajo te politične predstavnike ali so tudi sami predmet ugotovitev Novinarskega častnega razsodišča o kršitvah novinarskih poklicnih etičnih standardov.

3.3 NEVLADNE ORGANIZACIJE S PODROČJA KULTURE

Izvor napadov na nevladne organizacije s področja kulture so: a) Ministrstvo za kulturo in minister za kulturo ter b) mediji in komunikacijske platforme pod nadzorom stranke SDS.

Izpostaviti je treba, da se mediji in komunikacijske platforme, povezani s stranko SDS, pojavljajo kot zelo pogost izvor napadov na nevladne organizacije, kritične civilnodružbene skupine in posameznike. Gre za fenomen, ki smo ga v raziskavi medijskih sistemov v državah Balkana in Turčiji poimenovali za model medijev in komunikacij, za katerega je značilno sistematično razširjanje sovraštva, propagande in dezinformacij.⁵ Kot takega ga je treba podrobneje raziskati v okviru medijskih in političnih študij ter se nanj odzvati s kritičnimi analizami in odzivi v javnosti, hkrati pa z instrumenti samoregulacije in regulacije medijev ter drugimi pravnimi sredstvi.

Občasno so izvor napadov na nevladni sektor ne le strankarski, temveč tudi osrednji mediji in novinarji, ki lažno in manipulativno predstavljajo informacije o delovanju in financiranju sektorja nevladnih organizacij ter njihovo vlogo prikazujejo kot kriminalno ali parazitsko.

Take zapise in nastope novinarjev smo v obdobju spremljanja napadov (v letu 2019) zasledili, na primer, v časopisu Delo.⁶

3.4 ORGANIZATORJI IN UDELEŽENCI PROTIVLADNIH PROTESTOV (»KOLESARSKIH PROTESTOV«)

Številni aktivni državljani in državljanke ter organizacije, ki so se povezali v izvedbi rednih petkovih (kolesarskih) protivladnih protestov ter od 24. aprila do decembra 2020 izvedli 27 protestov, so bili tarče napadov in groženj zaradi kritičnega delovanja, izvori teh napadov – poskusov onemogočanja in ustrahovanja – pa so bili številni.

Med izvore napadov, tj. poskusov onemogočanja in ustrahovanja organizatorjev in udeležencev protivladnih protestov, lahko štejemo: a) predsednika vlade, ministre, zlasti ministra za notranje zadeve (izjave in ukrepi, ki so jih sprožili z namenom onemogočanja, diskvalificiranja in ustrahovanja organizatorjev protestov in samih protestnikov);

⁵ Glej: <https://www.mirovni-institut.si/medijski-in-komunikacijski-modeli-sovrastva-in-propagande-v-drzavah-zahodnega-balkana-in-turciji/> in <https://www.mirovni-institut.si/raziskava-o-medijih-ki-sirijo-dezinformacije-propagando-in-sovrazni-govor-v-drzavah-zahodnega-balkana-in-turciji/>.

⁶ Npr. članek novinarja Karla Lipnika »Kdo nadzira nevladne organizacije«, 4. aprila 2019, dostopen na: <https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/kdo-nadzira-nevladne-organizacije/>. Na članek se je isti dan odzvala krovna organizacija nevladnih organizacij CNVOS, odziv je dostopen na: <https://www.cnvos.si/novice/2290/v-delovem-prispevku-karla-lipnika-kdo-nadzira-nevladne-organizacije-kar-mrgoli-netocnih-trditev/>.

b) policijo, ki je izvajala ukrepe; c) medije in komunikacijske platforme pod nadzorom stranke SDS, zapise njenih vidnih predstavnikov in podpornikov ter anonimnih podpornikov; d) predstavnike drugih koalicijskih strank; e) organe in predstavnike Rimskokatoliške cerkve v Sloveniji; f) posameznike, organizirane v skupino »rumeni jopiči«; g) posamezne občane, podpornike vlade, ki so napadali mimoide protestnike.

3.5 VIDNI KRITIČNI POSAMEZNIKI

IN POSAMEZNICE

Spremljali smo primere napadov na kritične posameznike in posameznice (npr. Rudija Rizmana, Svetlano Slapšak, Borisa A. Novaka), ki so z javnimi pismi, kolumnami ali izjavami kritično nastopili do politike stranke SDS ali njenih predstavnikov. Izvor napadov na te kritične posameznike so politični predstavniki stranke SDS, njihovi vidni in anonimni podporniki ter mediji in komunikacijske platforme pod vplivom te stranke. V teh zapisih se na lažniv in manipulativen način – z namenom diskreditacije – predstavljajo osebni podatki o premoženju, družinskih članih, dogodkih iz preteklosti itn. Rudija Rizmana in Darka Štrajna se v teh zapisih dodatno demonizira v povezavi z diskreditacijskimi zapisi o Mirovnem inštitutu, ker sta bila med ustanovitelji inštituta leta 1991.

TIPOLOGIJA NAPADOV IN GROŽENJ, KI SO JIM BILI IZPOSTAVLJENI ORGANIZATORJI IN UDELEŽENCI PROTIVLADNIH PROTESTOV OD APRILA DO DECEMBRA 2020, JE OBSEŽNA IN VKLJUČUJE: **A) SISTEMSKÉ SPREMEMBE**, KI ZNOTRAJ PROTIKORONSKE INTERVENTNE ZAKONODAJE ZAOSTRUJEJO DOLOČILA GLEDE MOŽNOSTI SPREMLJANJA IN VISOKEGA FINANČNEGA KAZNOVANJA ORGANIZATORJEV IN UDELEŽENCEV PROTESTOV; **B) POLICIJSKE OMEJITVE GIBANJA** Z ZAPIRANJEM TRGOV IN ULIC, NA KATERIH JE NAPOVEDAN ALI NAMENJEN PROTEST; **C) POLICIJSKO UPORABO FIZIČNE SILE** PROTI UDELEŽENCEM PROTESTOV; **D) POLICIJSKO PRIDRŽANJE** PROTESTNIKOV; **E) IZREKANJE GLOB** UDELEŽENCEM PROTESTOV; **F) POLICIJSKO SNEMANJE IN HRAMBO POSNETKOV** UDELEŽENCEV PROTESTA; **G) POLICIJSKO LEGITIMIRANJE IN OVIRANJE** PROTESTNIKOV, NAMENJENIH NA PROTESTE, ALI NJIHOVO OVIRANJE ZARADI SUMA, DA SO NAMENJENI NA PROTESTE; **H) OVADBE TOŽILSTVU** ZARADI NAPISOV »SMRT JANŠIZMU«; **I) ZASTRAŠEVANJE PROTESTNIKOV** PRED IN MED PROTESTI Z MOBILIZACIJO IN PRISOTNOSTJO ŠTEVILNIH ENOT POLICIJE, TUDI SPECIALNIH ENOT, POLICIJSKIH VOZIL, HELIKOPTERJEV, KONJEV ITN. NA KRAJIH PROTESTA; **J) DISKREDITACIJSKE IZJAVE** PREDSEDNIKA VLADE IN MINISTRA ZA NOTRANJE ZADEVE; **K) ORGANIZIRANI PROTIPROTESTI** »RUMENIH JOPIČEV« NA ISTIH LOKACIJAH V ISTEM TERMINU; **L) SOVRAŽNE, LAŽNIVE, MANIPULATIVNE, DISKREDITACIJSKE OBJAVE** O VIDNEJŠIH POSAMEZNIKIH MED PROTESTNIKI V MEDIJIH IN NA DRUŽBENIH OMREŽJIH, KI SO JIH USTVARJALI IN RAZŠIRJALI PREDSTAVNIKI IN PODPORNICI VLADE, STRANKE SDS IN DRUGIH STRANK.

4 TIPI NAPADOV IN GROŽENJ

4.1 OKOLJSKE IN

NARAVOVARSTVENE

ORGANIZACIJE

Tipologija napadov in groženj v primeru okoljskih organizacij, ki so sodelovale v postopku pridobivanja okoljskega soglasja za Magno, vključuje: a) oteževanje sistemskega položaja in dostopa do informacij in sredstev za financiranje (ustavitev razpisa ipd.); b) dezinformacije o finančnem stanju organizacij; c) profesionalne diskreditacije (izjave in zapisi zagovornikov Magne, da pri nevladnikih ne gre za strokovnjake); d) osebne diskreditacije; e) zastraševanje (izjave in zapisi, da bodo krivi za posledice morebitne ustavitve investicije); f) omejen dostop do medijev (niso objavljali njihovih sporočil za javnost, objavljali pa so izjave in stališča zagovornikov Magne). Šlo je za dlje časa trajajoče napade, najostrejši del v ključnem obdobju je trajal dva tedna. Okoljske nevladne organizacije, ki so bile tarča napadov v zadevi Magna, so v poročanju dela osrednjih medijev zasledile vsebinsko podobne in časovno usklajene diskreditacijske zapise o nevladnih organizacijah kot parazitskih, ker prejemajo javna sredstva, ter očitke o tem, da so ljubljanske nevladne organizacije tiste, ki nasprotujejo razvoju v mariborski regiji. V nekaterih pogovorih med nevladniki in zagovorniki projekta Magna so sodelovali tudi predstavniki komunikacijskega podjetja, ki je zagotavljalo komunikacijsko podporo Magni. Zato so pri okoljskih nevladnih organizacijah izrazili pomisleke o tem, ali nimajo morda tudi PR-agencije in komunikacijska podjetja vlogo v napadih nanje s svojimi komunikacijskimi kampanjami.

V primeru Društva za preučevanje rib Slovenije, ki sodeluje v postopku pridobivanja soglasja za HE Mokrice, so grožnje in napadi vključevali:

a) poskuse onemogočanja s sistemskimi ukrepi (npr. delovanje v smeri spremembe pravilnikov, ki

urejajo status okoljskih in naravovarstvenih organizacij v javnem interesu);

b) onemogočanje dostopa do dogodkov in informacij (npr. do študij z analizami načrtovanih posegov in učinkov na okolje in naravo);

c) finančne pritiske z globo;

d) profesionalne diskreditacije (trditve in sporočila v javnosti, da gre za ljubiteljsko društvo, ne pa za strokovnjake, ter da imajo finančne interese ipd.);

e) osebne diskreditacije in objavljane informacij in dezinformacij o osebnih okoliščinah (manipuliranje z informacijami o osebnih prejemkih za strokovno sodelovanje z okoljskimi organizacijami iz tujine);

f) zastraševanje (kazenske prijave);

g) nadlegovanje (klici družinskim članom);

h) omejen dostop do medijev za nevladno organizacijo, medtem ko so bile (v letu 2019) omogočene redne objave in promocije projekta gradnje hidroelektrarne v nekaterih medijih na lokalni in nacionalni ravni, ter zavrnitev objav popravkov. Tudi v tem primeru gre za več let trajajoče napade.

Med tipe napadov in groženj uvrščamo tudi z interventnim protikoronskim zakonom PKP2 v letu 2020 uvedene pravne omejitve za delovanje okoljskih in naravovarstvenih organizacij, saj gre za sprejemanje sistemskih ukrepov, tj. za sistemsko onemogočanje in omejevanje sodelovanja okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij v postopkih za pridobitev gradbenih dovoljenj, ki lahko imajo negativen vpliv na okolje in naravo. Zakonsko omejitev je sicer začasno zadržalo Ustavno sodišče.

4.2 ORGANIZACIJE ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

Tipologija napadov na organizacije, ki delujejo na področju varstva človekovih pravic, preučevanja migracij ter zagovarjanja pravic beguncev in priseljencev, pravic oseb LGBTI, enakosti spolov in boja proti diskriminaciji, je primerljiva s tisto, ki smo jo prepoznali pri okoljskih nevladnih organizacijah.

Pri Mirovnem inštitutu gre za tipe napadov, ki vključujejo: a) grožnje z ukinitvijo organizacije in ukinitvijo financiranja projektov inštituta iz javnih finančnih virov; b) poskuse prekinitve pogodbe o sofinanciranju projekta; c) poskuse onemogočanja prostorskih pogojev za delovanje (na Metelkovi 6) in grožnje z uporabo pravnih sredstev v deložaciji; d) širjenje dezinformacij o delovanju in financiranju; e) stigmatiziranje in demoniziranje (»zloglasni Mirovni inštitut«), načrtno ustvarjanje napačnih predstav o delovanju in moči organizacije, objave sovražnih in žaljivih zapisov o organizaciji, ustanoviteljih in sodelavcih v strankarskih medijih in na družbenih omrežjih, poskuse kompromitiranja javne podobe in legitimnosti delovanja organizacije; f) pošiljanje anonimnih žalitev in groženj na naslov organizacije. Gre za več let trajajoče napade.

Tipi napadov na PIC vključujejo:

a) grožnje in pritiske vladnih predstavnikov

zaradi kritičnega poročila o ravnanju policije na meji do prosilcev za azil;

b) poskuse profesionalne diskreditacije (izjava nekdanje ministrice, zapisi v medijih, zavrnjena objava popravka);

c) nadlegovanje (izpostavljenost preiskavi zaradi krivih obtožb ministrice);

d) grožnje z odvzemom prostorskih pogojev za delovanje (na Metelkovi 6);

e) onemogočanje dostopa do finančnih sredstev za opravljanje ene izmed dejavnosti organizacije in posledično izgubo delovnih mest (pravnega svetovanja prosilcem za azil);

f) sistemsko onemogočanje kot organizacije, ki deluje na področju varstva okolja. Tudi v primeru PIC gre za več let trajajoče napade in poskuse omejevanja.

V primeru Legebitre v kampanji manipulativnih, diskreditacijskih in sovražnih prispevkov v strankarskih medijih in zapisov na družbenih omrežjih gre za tip napada na delovanje nevladne organizacije z uporabo sredstev, kot so: a) profesionalne diskreditacije in objavljane manipulacij in dezinformacij o delovanju, finančnem stanju in financiranju organizacije (v medijih pod vplivom stranke SDS); b) onemogočanje spletnega komuniciranja s kibernet-skimi napadi na spletno stran, s tem tudi c) zastraševanje in omejevanje virov za delovanje, saj mora

organizacija vložiti dodatne napore in sredstva za odpravljanje posledic vsakega kibernetkega napada. Gre za ponavljajoče se napade, pri čemer se kampanje stopnjujejo ob določenih dogodkih, povezanih s pravicami pripadnic in pripadnikov skupnosti LGBTI. Sistematično objavljane takih manipulativnih, diskreditacijskih in sovražnih vsebin vpliva tudi na fizični javni prostor, saj sodelavci Legebitre po takih objavah doživljajo tudi verbalne napade.

Društvo novinarjev je izpostavljeno tipom napadov, kot so: a) sovražni, manipulativni in diskreditacijski zapisi o društvu, članih organov društva in Novinarskega častnega razsodišča v medijih in na komunikacijskih platformah stranke SDS, ki na podoben način napada do njene politike kritične medije in novinarje v Sloveniji; b) sovražna in žaljiva pisna sporočila neznanih avtorjev, naslovljena na društvo, ter tovrstni telefonski klici.

4.3 NEVLADNE ORGANIZACIJE S PODROČJA KULTURE

Napadi na nevladne organizacije s področja kulture vključujejo: a) omejevanje dostopa do prostorov za delovanje in grožnje z deložacijo (Metelkova 6); b) arbitrarnost ali omejevanje dostopa do finančnih sredstev (vrsto let gre za nepreglednost in arbitrarnost odločanja o sofinanciranju programov in projektov, v letu 2020 pa je prišlo do blokade izplačil za odobrene in izvedene filmske projekte); c) sovražne, manipulativne in diskreditacijske zapise o teh nevladnih organizacijah in njihovih predstavnikih v medijih in na komunikacijskih platformah stranke SDS.

4.4 ORGANIZATORJI IN

UDELEŽENCI PROTIVLADNIH PROTESTOV (»KOLESARSKIH PROTESTOV«)

Tipologija napadov in groženj, ki so jim bili izpostavljeni organizatorji in udeleženci protivladnih protestov od aprila do decembra 2020, je obsežna in vključuje: a) sistemske spremembe, ki znotraj protikoronske interventne zakonodaje zaostrujejo določila glede možnosti spremljanja in visokega finančnega kaznovanja organizatorjev in udeležencev protestov; b) policijske omejitve gibanja z zapiranjem trgov in ulic, na katerih je napovedan ali namenjen protest; c) policijsko uporabo fizične sile proti udeležencem protestov; d) policijsko pridržanje protestnikov; e) izrekanje glob udeležencem protestov; f) policijsko snemanje in hrambo posnetkov udeležencev protesta; g) policijsko legitimiranje in oviranje protestnikov, namenjenih na proteste, ali njihovo oviranje zaradi suma, da so namenjeni na proteste; h) ovadbe tožilstvu zaradi napisov »Smrt janšizmu«; i) zastraševanje protestnikov pred in med protesti z mobilizacijo in prisotnostjo številnih enot policije, tudi specialnih enot, policijskih vozil, helikopterjev, konjev itn. na krajih protesta; j) diskreditacijske izjave predsednika vlade in ministra za notranje zadeve; k) organizirani protiprotesti »rumenih jopičev« na istih lokacijah v istem terminu; l) sovražne, lažnive, manipulativne, diskreditacijske objave o vidnejših posameznikih med protestniki v medijih in na družbenih omrežjih, ki so jih ustvarjali in razširjali predstavniki in podporniki vlade, stranke SDS in drugih strank. Tarče teh zapisov so vidnejši posamezniki med protestniki oziroma posamezniki in organizacije, ki vabijo na proteste ali katerih predstavniki nastopajo na protestih.

4.5 VIDNI KRITIČNI POSAMEZNIKI IN POSAMEZNICE

Napadi in grožnje, ki so jim bili izpostavljeni vidni posamezniki, ki so se v letu 2020 kritično odzivali na nastajanje nove vladne koalicije pod vodstvom SDS in Janeza Janše ter pozneje tudi na politiko in retoriko vladajoče stranke in njenih predstavnikov ter so v ta namen objavljali javna pisma, kolumne in izjave, vključujejo:

a) serijsko objavljanje skrajno žaljivih, lažnivih, manipulativnih, diskreditacijskih in sovražnih zapisov o njih v medijih in na komunikacijskih platformah stranke SDS (npr. o profesorju ddr. Rudiju Rizmanu, profesorici dr. Svetlani Slapšak, pisatelju in profesorju dr. Borisu A. Novaku idr.);

b) grožnje s sodnimi postopki in dejansko uvedbo sodnega postopka z grožnjo plačila odškodnine stranki SDS (v primeru profesorja ddr. Rudija Rizmana);

c) grožnje in anonimne pošiljke na dom, ki so vsebovale prah in pri katerih je morala zaradi suma nevarne snovi posredovati policija (v primeru profesorice dr. Svetlane Slapšak).

NEVLADNE ORGANIZACIJE SE NA NAPADE POGOSTO SPLOH
NE ODZIVAJO. RAZLOGOV ZA TO JE VEČ: **PREOBREMENJENOST** Z
REŠEVANJEM PROBLEMOV NA PODROČJIH, NA KATERIH DELUJEJO;
PREOBREMENJENOST ZARADI UKVARJANJA S PROJEKTI S STROGIMI
ROKI IZVEDBE; **POMANJKANJE FINANČNIH SREDSTEV** ZA UPORABO
PRAVNIH SREDSTEV; **POMANJKANJE NAMENSKIH SREDSTEV** ZA
ZAPOSILITEV SODELAVCA V TIMU, KI BI BIL POSEBEJ USPOSOBLJEN
IN DOLOČEN ZA KOMUNICIRANJE IN S TEM TUDI ZA ODZIVANJE ALI
SVETOVANJE TIMU GLEDE ODZIVANJA.

5 ODZIVI NA NAPADE

IN GROŽNJE

Nevladne organizacije se na napade pogosto sploh ne odzivajo. Razlogov za to je več: preobremenjenost z reševanjem problemov na področjih, na katerih delujejo (varstvo narave in okolja, varstvi človekovih pravic, boj proti diskriminaciji itn.); preobremenjenost zaradi ukvarjanja s projekti s strogimi roki izvedbe; pomanjkanje finančnih sredstev za uporabo pravnih sredstev (za odvetnika in sodne postopke); pomanjkanje namenskih sredstev za zaposlitev sodelavca v timu, ki bi bil posebej usposobljen in določen za komuniciranje in s tem tudi za odzivanje ali svetovanje timu glede odzivanja.

Organizacije, ki so bile tarča napadov in groženj v primerih, ki smo jih posebej raziskali, so se najpogosteje odzivale z javnimi sporočili in izjavami, tj. s komunikacijskimi sredstvi, redkeje s pravnimi sredstvi, kot so ovadbe, tožbe in prijave pristojnim institucijam.

Pri odzivanju na napade na nevladne organizacije ima pomembno vlogo CNVOS kot krovna organizacija, ki skrbi za demantranje dezinformacij, se redno oglašja z dejstvi o delovanju nevladnega sektorja in spodbuja druge nevladne organizacije k podpori napadene organizacije. V primeru nasprotovanja ukinitvi sklada za nevladne organizacije, ki je bila predvidena v predlogu interventnega protikorupcijskega zakona PKP7 v decembru 2020, je CNVOS to zagovorniško vlogo uspešno opravil tako v komunikaciji s politično kakor splošno javnostjo.

Pri odzivanju na napade so v posebej težavnem položaju manjše in lokalne nevladne organizacije ter lokalni aktivisti, ki zlasti nimajo zmogljivosti za odzivanje, na lokalni ravni pa so lahko napadi zelo neposredni ter se pogosto dogajajo zunaj

pozornosti širše javnosti in podpornega okolja nevladnega sektorja in pristojnih institucij.

5.1 OKOLJSKE IN

NARAVOVARSTVENE

ORGANIZACIJE

Umanotera in druge okoljske nevladne organizacije, ki so bile tarče napada v zadevi Magna, so se večkrat odzvale s sporočilom za javnost. Na medije in novinarje so se obračali s klici in razlagami, kaj je napačnega in lažnivega v objavljenih prispevkih, niso pa vložili formalnih zahtevkov za objavo popravka. Sestavili so tudi »Javni poziv odgovornim glede pritiska na okoljske nevladne organizacije v zadevi Magna«, ki ga je poleg napadenih okoljskih organizacij podpisalo še več kot 40 drugih nevladnih organizacij. Javni poziv so naslovili na takratnega predsednika vlade, predsednika republike, več ministrov in županov in podžupanov ter na varuhinjo človekovih pravic. O dogajanju so obvestili tudi mednarodne organizacije in mreže, s katerimi sodelujejo, ter prejeli pismo podpore 30 organizacij iz tujine, ki so ga posredovali vladi.

Odzivi okoljskih nevladnih organizacij so se zgostili v obdobju najizrazitejših napadov in so bili neposredna reakcija nanje. Vendar pa je odziv na to negativno izkušnjo za nevladne organizacije opazen še danes, saj se je iz te izkušnje in prepoznavanja značilnosti, izvora in tipov napadov razvila potreba po krepitvi kapacitet posameznih okoljskih organizacij – in tudi nevladnega sektorja v celoti – za dejavno izboljševanje predstavljanja in zagovarjanja njihovega delovanja ter za odzivanje in solidarnostno povezovanje v primerih napadov. Sprožena je bila pobuda za solidarnostni mehanizem med nevladnimi organizacijami »Podprimo se«, ki je še v razvoju.

Ali so se na napade na okoljske nevladne organizacije odzivali drugi akterji zunaj nevladnega sektorja?

V zadevi Magna so nekateri državni organi in predstavniki sodelovali v napadih, drugi pa se v času napadov niso oglašali, le redki so se oglasili s kritiko napadov in podporo argumentov nevladnih organizacij, in še to z zamudo in šele po javnem pozivu.

V zadevi Magna so se napadene okoljske nevladne organizacije odzvale z uporabo pravnih sredstev, tj. s prijavo groženj policiji. Policija je v tem obdobju napetosti in groženj, ki so jih bile deležne okoljske organizacije, ki so imele pravico udeležbe v upravnem postopku v zadevi Magna, uporabila posebna tehnična sredstva za odstranitev nahrbtnika z morebitno nevarno vsebino, ki je bil odložen pod okno ene izmed organizacij.

V zadevi HE Mokrice so se v Društvu za preučevanje rib Slovenije (DPRS) na napade in grožnje odzvali z objavami na spletni strani društva in družbenih omrežjih, vložili so zahtevo za objavo popravka in se obrnili na informacijskega pooblaščenca v prizadevanjih za dostop do gradiv z informacijami javnega značaja, ki so jih potrebovali za oceno predvidenih posegov na okolje. Na policijo ali tožilstvo se niso obrnili, niso se posvetovali z odvetniki ali sprožili tožbe, prav tako se niso obrnili na Varuha človekovih pravic ali samoregulacijske organe v medijih. Nihče od drugih akterjev, razen CNVOS in nekaterih drugih okoljskih organizacij, se na napade na društvo v zadevi HE Mokrice ni odzval ali oglasil s podporo društvu. Pri DPRS izpostavljajo položaj manjših nevladnih organizacij, ki nimajo kapacitet niti izkušenj, da bi lahko pri odzivanju na napade uporabljali različne mehanizme. Zlasti izpostavljajo položaj lokalnih aktivistov, ki pogosto ostanejo sami v svojih prizadevanjih na lokalni ravni, saj so številni drugi akterji raje tiho, ker so v položaju odvisnosti od centrov odločanja in moči na lokalni ravni.

Na sistemsko omejevanje
pravice okoljskih in
naravovarstvenih nevladnih
organizacij do sodelovanja
v postopkih odločanja
in sodnih postopkih,

ki je vgrajeno v drugi
protikoronski interventni
zakon PKP2, so se nevladne
organizacije maja 2020
odzvale z zahtevo za ustavno
presojo teh določil.

Zahtevo so vložile tri nevladne organizacije, Focus, Lutra in Društvo za preučevanje rib, ob pravni podpori PIC. Okoljske in naravovarstvene organizacije so se odzvale tudi s protesti na ulicah in rekah. Pozive vladi, naj odstopi od uvedbe omejitev za nevladne organizacije, je pred obravnavo omenjenih zakonskih sprememb podpisalo 40 organizacij ter več sto strokovnjakov – biologov, naravovarstvenikov, okoljevarstvenikov, ornitologov, ihtiologov in ribičev. S pozivom vladi, naj spoštuje evropske okoljske standarde in demokratične procese, ki jih določata evropska zakonodaja in Aarhuška konvencija, so se oglasile mednarodne okoljske nevladne organizacije, npr. skupina Green10, ki združuje deset največjih okoljskih organizacij v Evropi. Petkovi protivladni protesti so bili zlasti v tem obdobju namenjeni kritiki teh določil in pozivu vladi, naj odstopi tudi zaradi teh ukrepov.

5.2 ORGANIZACIJE ZA VARSTVO ČLOVEKOVIH PRAVIC

Pri Mirovnem inštitutu so se le v redkih primerih med številnimi napadi v medijih in na komunikacijskih platformah pod nadzorom stranke SDS odzvali s prijavo na Novinarsko častno razsodišče ali z zahtevo po objavi popravka. Svoja sporočila in izjave objavljajo na spletni strani inštituta in družbenih omrežjih. Grožnje, ki so jih bili večkrat deležni in se stopnjujejo v določenih obdobjih, ko se v političnem prostoru sprejemajo odločitve ali vodi javna razprava o temah, s katerimi se inštitut ukvarja, so večkrat prijavi policiji. Na grožnje z ukinitvijo Mirovnega inštituta ter prenehanjem javnega financiranja dejavnosti Mirovnega inštituta in sorodnih organizacij, ki jih je izrekel kandidat stranke SDS

na volitvah 2018, se je v javnem pismu nevladnim organizacijam oglasil CNVOS kot krovna organizacija nevladnih organizacij,⁷ v katerem jih je opozoril na nevarnosti arbitrarnega odklanjanja dostopa do javnih sredstev posameznim nevladnim organizacijam ter na to, kakšno politiko lahko pričakujejo v primeru zmage te stranke na volitvah.

Na grožnje s prekinitevijo financiranja že odobrenih projektov se pri Mirovnemu inštitutu odzivajo s sklicevanjem na pravni red, na grožnje z izselitvijo iz poslovnih prostorov pa s povezovanjem z drugimi organizacijami v podobnem položaju, s komunikacijo in ozaveščanjem domače in mednarodne politične, strokovne in splošne javnosti o položaju in kontekstu.

Pri Legebitri se na sovražne in žaljive zapise v medijih odzivajo s prijavo na Novinarsko častno razsodišče, še največkrat pa se oglašajo s pozitivnimi zapisi o svojem delovanju, s krepitvijo lastnih kapacitet za komuniciranje in ozaveščanje javnosti o svojih rezultatih, tudi s pomočjo infografik in podobnih kratkih in preglednih predstavitev. Na kibernetske napade se odzivajo s prijavo na Arnes in vzdrževalca računalniškega omrežja, niso pa kibernetskih napadov prijavili policiji. Posledice teh napadov odpravljajo s prostovoljnim delom sodelavcev in podpornikov. Na take napade se poskušajo odzivati tudi s krepitvijo digitalne varnosti, kar je potreba celotnega nevladnega sektorja.

Pri Pravno-informacijskem centru so se na poskuse profesionalne diskreditacije takratne ministrice za notranje zadeve, ki jih je v časopisu Delo krivo obtožila nezakonitega delovanja, odzvali s prijavo

Varuhu človekovih pravic, prijavo na Novinarsko častno razsodišče, zahtevo za objavo popravka (ki je bila zavrnjena, njihovo sporočilo je objavljeno v pisnih bralcev), sporočili za javnost in objavami na družbenih omrežjih, obveščanjem mednarodnih organizacij in iskanjem podpore pri drugih nevladnih organizacijah v Sloveniji. Na napad na PIC so se s podporo odzvali še nekateri drugi akterji, na primer z javnim pismom podpore »Za človekove pravice gre!« druge nevladne organizacije,⁸ nekateri politiki in politične stranke (Levica) ter posredno pri Varuhu človekovih pravic. Tudi del splošne javnosti jim je izražal podporo na njihovih profilih na družbenih omrežjih.

Odškodninske tožbe proti ministrici PIC ni vložil zaradi stroškov postopka, zaradi česar kot pravniki prihajajo do sklepa, da zaradi pomanjkanja sredstev in razpolaganja le z namenskimi sredstvi za projekte nevladne organizacije praktično ne morejo zavarovati lastnih pravnih interesov brez tveganja, da bi stroški pravde privedli do propada organizacije.

5.3 NEVLADNE ORGANIZACIJE S PODROČJA KULTURE

Nevladne organizacije s področja kulture in varstva človekovih pravic, ki jim grozi izselitev iz pisarn na Metelkovi 6, so se na napad odzvale s skupnimi dejavnostmi, ki so bile v prvi vrsti komunikacijske: a) z javnim pismom »Metelkove 6 ne bomo zapustili!«, ki je pritegnil veliko pozornosti medijev in

⁷ Pismo je dostopno na spletni strani CNVOS: <https://www.cnvos.si/novice/2112/pismo-nevladnim-organizacijam-sds-ove-napovedi-o-koncu-financiranja-nvo/>.

⁸ Glej: <https://www.mladina.si/187353/za-clovekove-pravice-gre/>.

javnosti; b) z izjavami in nastopi predstavnikov teh organizacij v medijih; c) s pismom mednarodnim institucijam in pozivom sorodnim organizacijam v tujini, da jih podprejo s podpisom peticije; d) s temeljito pripravo podatkov in sporočil predstavnikov teh organizacij med sodelovanjem na seji pristojnega parlamentarnega odbora, na kateri sta bila prisotna tudi minister in državna sekretarka, ki sta zagovarjala izselitev. Med odzive lahko štejemo tudi sporočila teh organizacij na družbenih omrežjih in objavo relevantnih gradiv v zvezi s tem napadom v posebni rubriki na spletni strani Mirovnega inštituta. Podlago za ukrep ministrstva glede načrtovane izselitve nevladnih organizacij z Metelkove 6 so preučili tudi pravniki v nevladnih organizacijah. Organizacije si z dopisi prizadevajo za dialog z ministrstvom, vendar v nasprotju z ministrstvom, ki sklicuje individualne sestanke, nevladne organizacije zagovarjajo skupinski sestanek s predstavniki ministrstva, ko bodo epidemiološke razmere to omogočale.

V primeru grožnje z izselitvijo nevladnih organizacij na Metelkovi 6 so bili odzivi drugih akterjev močni in številni. Odzvali so se v krovni organizaciji nevladnih organizacij CNVOS s pozivom ministrstvu, naj umakne zahtevo po izselitvi in obnovo prostorov na Metelkovi 6 snuje skupaj z najemniki. Ta poziv je podpisalo 200 drugih nevladnih organizacij, zvez, sindikatov in ustanov.

S podobnimi pozivi in izjavami podpore organizacijam na Metelkovi 6 so se oglasile še nekatere akademске in kulturne organizacije in mreže. Odzvala se je stranka Levica ter nekatere druge opozicijske stranke, ki so bile tudi pobudnice za izredno sejo parlamentarnega odbora za kulturo, ki je omogočila predstavitev stališč tako Ministrstva za kulturo, ki

je sprožilo ukrep izselitve, kot tudi nevladnih organizacij, ki jim grozi izselitev. Na napad so se odzvali občanke in občani s peticijo »Ustavimo deložacijo nevladnikov z Metelkove 6«, katere pobudniki so bili posamezniki in posameznice zunaj teh organizacij, podpisalo pa jo je več kot 8700 podpisnikov in podpisnic.⁹ S podporo nevladnim organizacijam in nasprotovanjem izselitvi so se oglasili tudi posamezniki in organizacije iz tujine. Skoraj 1300 jih je podpisalo mednarodno peticijo.¹⁰ Gre je za organizacije in posameznike, ki delujejo na področju kulture, znanosti in civilne družbe v številnih evropskih državah. Odzvali so se tudi v tujih medijih in na evropskih platformah, ki spremljajo spoštovanje človekovih pravic in svoboščin.

5.4 ORGANIZATORJI IN UDELEŽENCI PROTIVLADNIH PROTESTOV (»KOLESARSKIH PROTESTOV«)

Organizatorji in udeleženci protiviladnih protestov so se na napade in grožnje najpogosteje odzvali z besednimi in vizualnimi sporočili in akcijami na protestih, hkrati pa tudi z izjavami in posnetki na spletnih platformah, ki jih uporabljajo, ter v komunikaciji z novinarji in mediji. Niso uporabili pravnih sredstev proti lažnivim in žaljivim napisom v medijih in na propagandnih platformah stranke SDS. So pa s pomočjo društva Danes je nov dan organizirali pravno pomoč udeležencem in organizatorjem, ki jih je policija obravnavala med protesti in jim izrekla globe. Med odzive z uporabo pravnih sredstev spada tudi dejanje Jaše Jenulla po protestu v avtomobilih novembra 2020. Na Specializirano državno tožilstvo je vložil kazensko ovadbo, ker je po njegovi oceni policija v postopku proti njemu zlorabila uradni

⁹ Peticija za izražanje podpore posameznikov in posameznic v Sloveniji: https://www.peticija.online/ustavimo_deloacijo_kulturnikov_z_metelkove_6?s=78126930&fbclid=IwAR2QZP2Kk9g5uM7GYv-gsmALCpnDKYDAtbiLg22hhDH9-xYBxwLkUYxjEw.

¹⁰ Peticija za izražanje podpore mednarodne javnosti je dostopna na: https://www.petitions.net/international_support_for_non-governmental_organizations_at_no_6_metelkova_street_in_ljubljana_slovenia.

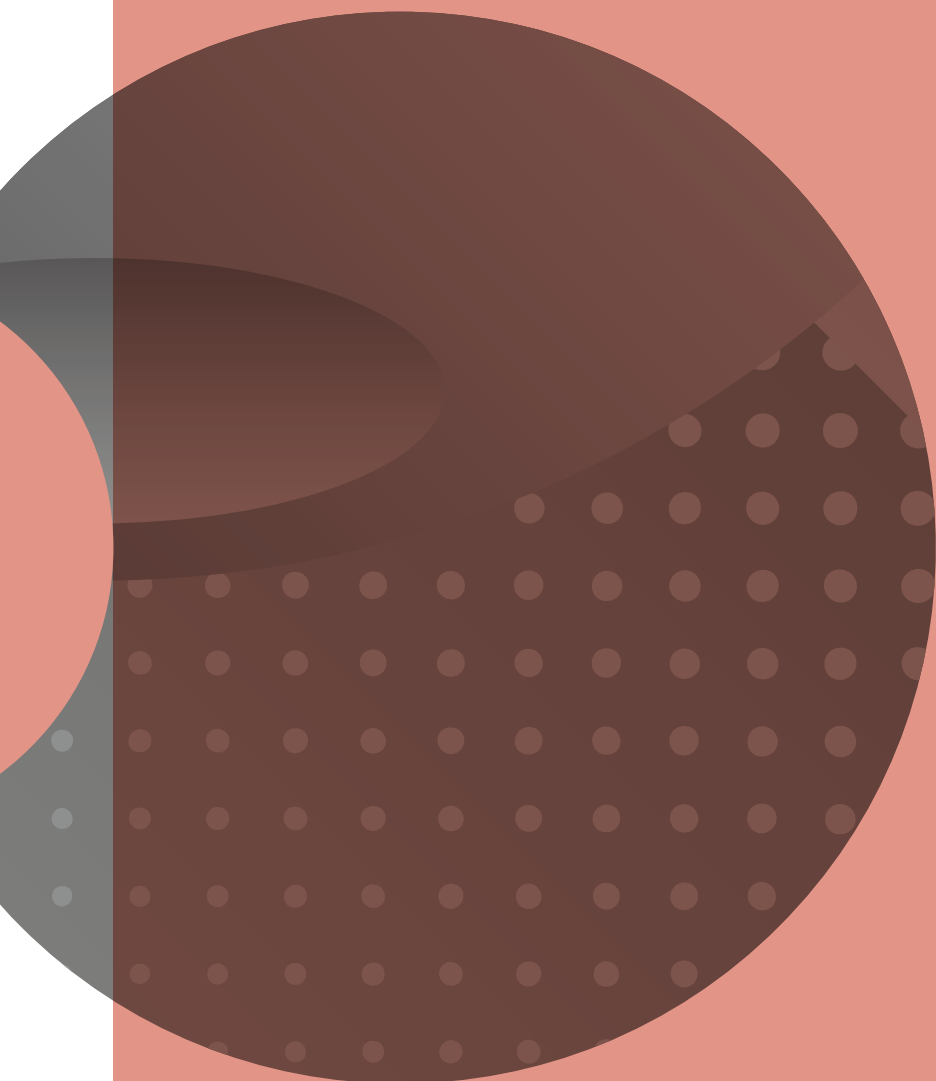
položaj. S posnetka s protesta v avtomobilih je razvidno, da so policisti dobili navodilo, naj zaustavijo prav njega, je dejal v izjavi za medije. Na onemogočanje in ustrahovanje protestnikov in organizatorjev protestov so se odzvali tudi akterji zunaj protestniškega gibanja, npr. opozicijske stranke z izjavami in sklicem nujne seje Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora RS v začetku julija 2020.¹¹ Državno tožilstvo pa je zavrglo kazensko ovadbo glede transparentov »Smrt jansizmu« na protivladnih protestih.

5.5 VIDNI KRITIČNI POSAMEZNIKI IN POSAMEZNICE

Vidni kritični posamezniki in posameznice, ki so se v letu 2020 kritično odzivali na nastajanje nove vladne koalicije ter med mandatom nove vlade tudi na politiko in retoriko zlasti največje vladne stranke SDS, ministrov in predsednika vlade, so se na napade odzvali z izjavami, novimi kolumnami, v nekaterih primerih pa so izpostavljenim posameznikom z javnimi pismi ali spletnimi objavami podpora izrekale njihove akademske institucije in združenja, študentje (npr. Borisu A. Novaku) oziroma drugi izpostavljeni posamezniki (npr. Boris A. Novak dr. Svetlani Slapšak). Ddr. Rizmanu so skupno javno izjavo podpore na začetku sojenja izrekli dekan Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, predsednica Slovenskega sociološkega društva in predsednik Slovenskega politološkega društva.¹²

¹¹ Magnetogram seje je dostopen na spletni strani Državnega zbora: <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VIII&type=pmagdt&uid=3C2A47E0D7DCC63BC12585CE002859EC>.

¹² Izjava je dostopna na <https://www.ff.uni-lj.si/novice/izjava-podpore-prof-ddr-rudiju-rizmanu>.

PRI ODZIVANJU NA NAPADE SO V **POSEBEJ TEŽAVNEM POLOŽAJU MANJŠE IN LOKALNE NEVLADNE ORGANIZACIJE** TER **LOKALNI AKTIVISTI**, KI ZLASTI NIMAJO ZMOGLJIVOSTI ZA ODZIVANJE, NA LOKALNI RAVNI PA SO LAHKO NAPADI ZELO NEPOSREDNI TER SE POGOSTO DOGAJAJO ZUNAJ POZORNOSTI ŠIRŠE JAVNOSTI IN PODPORNEGA OKOLJA NEVLADNEGA SEKTORJA IN PRISTOJNIH INSTITUCIJ.

6 EPILOGI NAPADOV

IN GROŽENJ

Epilog posameznih napadov in groženj nevladnim organizacijam in kritičnim posameznikom so lahko tudi ukrepi, ki položaj do oblasti kritičnih organizacij ali posameznikov poslabšajo še na sistemski ravni. To se je zgodilo nevladnim organizacijam za varstvo narave in okolja, ki so jim pri posameznih napadih in grožnjah že nekaj let uradniki in vladni predstavniki že v prejšnjih vladah napovedovali omejevanje statusa in pravic pri udeležbi v upravnih postopkih in presoji vplivov gradenj na naravo in okolje. V mandatu sedanje vlade pa se je ta grožnja sistemskih sprememb in krčenja pravic uresničila brez javne razprave in ustreznega zakonodajnega postopka, in sicer v določilih protikoronskega interventnega zakona PKP2 maja 2020.

Epilog napadov in groženj je lahko pravne narave, npr. sodni epilog. To je redka praksa, saj nevladne organizacije zaradi omejenih kapacitet redko uporabljajo pravna sredstva za obrambo svojih pravic.

So pa tri nevladne organizacije za varstvo narave in okolja maja 2020 vložile zahtevo za ustavno presojo omenjenega drugega protikoronskega interventnega zakona in uspele na Ustavnem sodišču s predlogom za začasno zadržanje členov, ki zaostrejuje pogoje za sodelovanje nevladnih organizacij v postopkih izdaje gradbenih dovoljenj.

Napadi in grožnje lahko imajo v epilogu negativne strukturne posledice za nevladne organizacije in posameznike, npr. poslabšanje finančnega položaja ali prostorskih pogojev za delovanje. Tak

epilog ima zavlačevanje z izplačevanjem že odobrenega sofinanciranja projektov nevladnih organizacij ali finančno breme sodnih postopkov ali inšpekcijskega nadzora.

Nekatere manjše nevladne organizacije se zaradi izogibanja finančni ranljivosti, če njihove projekte sofinancirajo državni organi iz državnega proračuna ali občine iz občinskih proračunov, odpovedo prijavljanju projektov na javne razpise državnih ali občinskih organov.

Epilog grožnje z izselitvijo iz prostorov, v katerih na Metelkovi 6 v Ljubljani delujejo številne nevladne organizacije, še ni znan, je pa verjetnost prisilne izselitve in uporabe pravnih sredstev na strani vlade za doseg tega cilja precej velika.

Umik grožnje ali opravičilo je možen epilog, ki ga nevladniki in kritični posamezniki izjemno redko doživijo. Tudi PIC ni bil deležen takega odziva po dokazani uporabi napačnih dejstev pri odhajajoči ministrici za notranje zadeve iz vrst SMC, ki jih je septembra 2018 obtožila, da prosilcem za azil pomagajo nezakonito prestopati državno mejo.

Epilog kibernetских napadov v primeru Legebitre je iskanje trajnih rešitev za večjo digitalno varnost organizacije in strežnika, na katerem delujejo in hranijo podatke.

V nekaterih primerih napadi in grožnje lahko vplivajo na opustitev kritične dejavnosti ali zapustitev poklica, kar se v primerih napadov in groženj na nevladne organizacije in kritične posameznike, ki smo jih spremljali, ni zgodilo.

Epilog številnih in raznovrstnih napadov na Mirovni inštitut se še ni v celoti zgodil in je večplasten: po eni strani

organizacija krepí svoj ugled angažirane, kritične znanstvenoraziskovalne in civilnodružbene organizacije, ki je moteča avtoritarnim politikom in njihovim strukturam, po drugi pa se časovno in kadrovsko izčrpava v zagovorništvu in obrambi pravic, tj. v delu, ki ga zaposleni opravljajo poleg rednega, obsežnega in prekarnega dela v okviru projektov.

V primeru, ko se je Mirovni inštitut pritožil na Novinarsko častno razsodišče, je samoregulacijski organ novinarskega društva presodil večinoma v prid argumentom inštituta. Epilog prijave groženj policiji je le evidenca o podani prijavi, drugega epiloga ni. Epilog grožnje Ministrstva za kulturo z izselitvijo Mirovnega inštituta iz pisarn na Metelkovi 6 še ni znan, epilog grožnje Urada za komuniciranje s prekinitvijo financiranja projekta je neizplačilo sredstev, ki jih je inštitut že porabil za izvedbo projekta. Svojevrsten epilog tega, da predsednik vlade in drugi predstavniki vladajoče stranke SDS na bolj ali manj vplivnih položajih sistematično manipulativno prikazujejo in demonizirajo Mirovni inštitut, je stigma inštituta, ki deluje kot sporočilo akterjem v vladni koaliciji, državni upravi ter institucijah, s katerimi Mirovni inštitut sodeluje kot raziskovalna organizacija ali pri izvedbi izobraževalnih dejavnosti (na inštitutu deluje 13 doktoric in doktorjev znanosti in štiri magistrice znanosti), da je tako sodelovanje ali sofinanciranje dejavnosti inštituta za vlado, ki jo vodi SDS, nezaželeno.

EPILOG POSAMEZNIH NAPADOV IN GROŽENJ NEVLADNIM ORGANIZACIJAM IN KRITIČNIM POSAMEZNIKOM SO LAHKO TUDI **UKREPI, KI POLOŽAJ** DO OBLASTI KRITIČNIH **ORGANIZACIJ ALI POSAMEZNIKOV POSLABŠAJO ŠE NA SISTEMSKI RAVNI**. TO SE JE ZGODILO NEVLADNIM ORGANIZACIJAM ZA VARSTVO NARAVE IN OKOLJA, KI SO JIM PRI POSAMEZNIH NAPADIH IN GROŽNJAH ŽE NEKAJ LET URADNIKI IN VLADNI PREDSTAVNIKI ŽE V PREJŠNJIH VLADAH NAPOVEDOVALI **OMEJEVANJE STATUSA** IN **PRAVIC** PRI UDELEŽBI **V UPRAVNIH POSTOPKIH IN PRESOJI** VPLIVOV GRADENJ NA NARAVO IN OKOLJE. V MANDATU SEDANJE VLADE PA SE JE TA GROŽNJA SISTEMSKIH SPREMEMB IN **KRČENJA PRAVIC** URESNIČILA BREZ JAVNE RAZPRAVE IN USTREZNEGA ZAKONODAJNEGA POSTOPKA, IN SICER V DOLOČILIH PROTIKORONSKEGA INTERVENTNEGA ZAKONA PKP2 MAJA 2020.

7 IDEJNO IN MATERIALNO OZADJE NAPADOV

Mogoče je prepoznati idejna in materialna ozadja napadov, groženj in poskusov omejevanja in onemogočanja nevladnih organizacij in kritičnih posameznikov v civilni družbi. V intervjujih s predstavniki organizacij, ki so bile tarča napadov in groženj, so predstavniki teh organizacij zelo jasno orisali ta ozadja.

V primeru napadov na
okoljske in naravovarstvene
organizacije, ki smo jih
zajeli v spremljanju, gre
za idejno ozadje, ki tako
pri investitorjih kot pri
vladnih predstavnikih in
lokalnih oblasteh daje
prednost gospodarskem
razvoju in investicijam,
domačim in tujim, pred
varstvom narave in okolja.
Nevladne organizacije pa
predstavlja kot zaviralce
gospodarskega razvoja,

tiste, ki prejemajo javna sredstva za svoje projekte, pa označuje s paraziti. Pri tem se delovanja okoljskih in naravovarstvenih nevladnih organizacij ne predstavlja kot motečega, dokler se te ukvarjajo z ozaveščanjem in opozarjajo na potrebo po varstvu narave in okolja. Če pa imajo moč sodelovanja v postopku, v katerem se presoja vplivi investicij na naravo in okolje ter pridobivajo soglasja in dovoljenja za izvedbo investicij, in če nevladne organizacije v teh postopkih nastopijo z argumenti o negativnih vplivih investicije na naravo in okolje, postanejo za investitorje in predstavnike oblasti moteče. Na idejni ravni se pri investicijah v energetske infrastrukturne objekte pojavljajo tudi različni pogledi, v katere vire energije usmeriti investicije.

Idejno ozadje napadov na
okoljevarstvene nevladne
organizacije sestavlja
tudi preplet interesov
vplivnih omrežij podjetij
in posameznikov, katerih
glavna ideja je trgovanje
z interesi in vplivi zaradi
priložnosti za velike
zaslužke v primeru velikih
investicij v energetske ali
industrijske objekte, ki jih
izdatno sofinancira država.
V teh ozadjih so vgrajena
velika tveganja za korupcijo.

Materialno ozadje napadov na okoljske in naravovarstvene organizacije zagotavljajo tako investitorji kot predstavniki oblasti na lokalni in državni ravni, včasih v ta namen angažirajo in kdaj tudi z javnimi sredstvi financirajo komunikacijska podjetja in svetovalce za odnose z javnostmi, zakupijo ali kako drugače pridobijo prostor v medijih. Kadar gre za investicije v energetske infrastrukturne objekte z izjemno visokimi proračuni in zaslombo v javnih finančnih virih, se v napadih na nevladne organizacije mobilizirajo viri gradbeno-energetskih omrežij, pri čemer je energetika med najbogatejšimi industrijami v državi, ki ima hkrati zelo velike prilive iz javnih finančnih virov.

Idejno ozadje napadov na nevladne organizacije, ki delujejo na področju varstva človekovih pravic, preučevanja migracij in zagovarjanja pravic beguncev in priseljencev, pravic oseb LGBTI, enakosti spolov in boja proti diskriminaciji, je najpogostejše povezano z ideologijami desnih in skrajno desnih političnih skupin, ki temeljijo na nacionalizmu in ksenofobiji, na kulturnem konservativizmu ter izključevanju drugih in drugačnih. Gre za idejno ozadje, ki nasprotuje idejam in prizadevanjem za družbo, ki temelji na enakosti, solidarnosti, pluralnosti, tudi v smislu vključevanja in spoštovanja različnosti ter sobivanja različnih kultur in skupnosti, kar so vrednote, za katere se zavzemajo omenjene nevladne

organizacije. Pri napadih gre hkrati za idejno ozadje, ki pogosto zagovarja in si prizadeva za avtoritarno ureditev, po kateri moč odločanja in tudi dostopa do skupnih virov tako rekoč brezpogojno pripada vladajoči politični skupini in njenemu voditelju. Pri tem se vključevanje nevladnih organizacij, zlasti tistih, ki so kritične do takih ideologij, politik in metod vladanja, v postopke odločanja ali v dostop do javnih financ (npr. s sofinanciranjem njihovih projektov) in do infrastrukture (npr. do pisarniških prostorov v stavbah v javni lasti) šteje za nepotreben privilegij. Idejno ozadje diskreditacij nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za enakost, je tudi v ustvarjanju javnega mnenja, naklonjenega sprejemanju restriktivnih politik do manjšinskih skupin, npr. na področju migracijske in azilne politike, ter tudi omejevanju dostopa nevladnih organizacij do javnega financiranja. V napade na nevladne organizacije za človekove pravice in enakosti ter posameznike, ki si v civilni družbi prizadevajo za te vrednote, se občasno vključujejo tudi organizacijske enote Rimskokatoliške cerkve v Sloveniji, predvsem kadar gre za pravice skupnosti LGBTI in pravice žensk do svobodnega odločanja o rojstvu otrok, pa tudi glede organizatorjev in udeležencev protivladnih protestov v

letu 2020. Zato lahko med idejno ozadje napadov na nevladne organizacije in posameznike v civilni družbi, ki so dejavni na tem področju, štejemo tudi idejni okvir delovanja RKC v Sloveniji.

Materialno ozadje napadov na nevladne organizacije, ki si prizadevajo za varstvo človekovih pravic in enakost, je v finančnih virih političnih organizacij in skupin, ki izvajajo napade.

To je v številnih primerih stranka SDS, ki s svojimi finančnimi viri, viri svojih partnerjev iz Madžarske in tudi z javnimi sredstvi, kadar ima možnost, da jih uporabi, ustvarja materialno ozadje za napade na nevladne organizacije in kritične posameznike v svojih medijih in na svojih propagandnih platformah ter z organiziranim objavljanim propagandističnih in lažnivih vsebin na družbenih omrežjih, nenazadnje pa tudi z uporabo pooblastil državnih organov (Urad za komuniciranje, Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za notranje zadeve), kadar imajo v njih predstavniki te stranke izvršno moč.

IDEJNO OZADJE NAPADOV NA NEVLADNE ORGANIZACIJE, KI DELUJEJO NA PODROČJU VARSTVA ČLOVEKOVIH PRAVIC, PREUČEVANJA MIGRACIJ IN ZAGOVARJANJA PRAVIC BEGUNCEV IN PRISELJENCEV, PRAVIC OSEB LGBTI, ENAKOSTI SPOLOV IN BOJA PROTI DISKRIMINACIJI, JE NAJPOGOSTEJE POVEZANO Z **IDEOLOGIJAMI DESNIH IN SKRAJNO DESNIH POLITIČNIH SKUPIN**, KI TEMELJIJO NA **NACIONALIZMU** IN **KSENOFOBII**, NA **KULTURNEM KONSERVATIVIZMU** TER **IZKLJUČEVANJU DRUGIH IN DRUGAČNIH**. GRE ZA IDEJNO OZADJE, KI NASPROTUJE IDEJAM IN PRIZADEVANJEM ZA DRUŽBO, KI TEMELJI NA ENAKOSTI, SOLIDARNOSTI, PLURALNOSTI, TUDI V SMISLU VKLJUČEVANJA IN SPOŠTOVANJA RAZLIČNOSTI TER SOBIVANJA RAZLIČNIH KULTUR IN SKUPNOSTI. PRI NAPADIH GRE HKRATI ZA **IDEJNO OZADJE**, KI POGOSTO **ZAGOVARJA IN SI PRIZADEVA ZA AVTORITARNO UREDITEV**, PO KATERI **MOČ ODLOČANJA** IN TUDI DOSTOPA DO SKUPNIH VIROV TAKO REKOČ **BREZPOGOJNO PRIPADA VLADAJOČI POLITIČNI SKUPINI IN NJENEMU VODITELJU**. PRI TEM SE VKLJUČEVANJE NEVLADNIH ORGANIZACIJ, ZLASTI TISTIH, KI SO KRITIČNE DO TAKIH IDEOLOGIJ, POLITIK IN METOD VLADANJA, V POSTOPKE ODLOČANJA ALI V DOSTOP DO JAVNIH FINANC (NPR. S SOFINANCIRANJEM NJIHOVIH PROJEKTOV) IN DO INFRASTRUKTURE (NPR. DO PISARNIŠKIH PROSTOROV V STAVBAH V JAVNI LASTI) ŠTEJE ZA NEPOTREBEN PRIVILEGIJ.

VIRI

- > > CNVOS. »Pismo nevladnim organizacijam – SDS-ove napovedi o koncu financiranja NVO«, 22. maj 2018. Dostopno na: <https://www.cnvos.si/novice/2112/pismo-nevladnim-organizacijam-sds-ove-napovedi-o-koncu-financiranja-nvo/>.
- > > CNVOS. »V Delovem prispevku Karla Lipnika 'Kdo nadzira nevladne organizacije' kar mrgoli netočnih trditev«, 4. april 2019. Dostopno na: <https://www.cnvos.si/novice/2290/v-delovem-prispevku-karla-lipnika-kdo-nadzira-nevladne-organizacije-kar-mrgoli-netocnih-trditev/>.
- > > European Union Agency for Fundamental Rights. 2020. *Civic Space – Organisation Experiences in 2019*. Dostopno na: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-civic-space-organisation-experiences_en.pdf.
- > > Filozofska fakulteta. Izjava podpore prof. ddr. Rudiju Rizmanu, 14. november 2020. Dostopna na: <https://www.ff.uni-lj.si/novice/izjava-podpore-prof-ddr-rudiju-rizmanu>.
- > > Javno pismo »Za človekove pravice gre!«. *Mladina*, 14. september 2018. Dostopno na: <https://www.mladina.si/187353/za-clovekove-pravice-gre/>.
- > > Liberties in Greenpeace European Unit. *Locking down critical voices: How governments' responses to the Covid-19 pandemic are unduly restricting civic space and freedoms across the EU*. Berlin, September 2020. Dostopno na: <https://www.liberties.eu/en/news/liberties-greenpeace-civic-space-report/19629>.
- > > Lipnik, Karel. »Kdo nadzira nevladne organizacije«, *Delo*, 4. april 2019. Dostopno na: <https://www.delo.si/gospodarstvo/novice/kdo-nadzira-nevladne-organizacije/>.
- > > Mirovni inštitut. »Raziskava o medijih, ki širijo dezinformacije, propagando in sovražni govor v državah Zahodnega Balkana in Turčiji«, 27. oktober 2020. Dostopno na: <https://www.mirovni-institut.si/raziskava-o-medijih-ki-sirijo-dezinformacije-propagando-in-sovrazni-govor-v-drzavah-zahodnega-balkana-in-turciji/>.
- > > Mirovni inštitut. »Medijski in komunikacijski modeli sovražstva in propagande v državah Zahodnega Balkana in Turčiji«, 30. november 2020. Dostopno na <https://www.mirovni-institut.si/medijski-in-komunikacijski-modeli-sovrastva-in-propagande-v-drzavah-zahodnega-balkana-in-turciji/>.
- > > Mreža Plan B za Slovenijo. »Javni poziv odgovornim glede pritiska na okoljske nevladne organizacije v zadevi Magna«, 31. avgust 2017. Dostopno na: <http://www.planbzasklovenijo.si/43-news/429-javni-poziv-odgovornim-glede-pritiska-na-okoljske-nevladne-organizacije-v-zadevi-magna>.
- > > Peticija »Ustavimo deložacijo kulturnikov z Metelkove 6«, 20. oktober 2020. Dostopno na: https://www.peticija.online/ustavimo_deloacijo_kulturnikov_z_metelkove_6?s=78126930&fbclid=IwAR2QZP2Kk9g5uM7GYv-gsmALCpnDKYDAthLg22hhDH9-xYBXwLKUYxJEw.
- > > Peticija »International support for non-governmental organizations at No. 6 Metelkova Street in Ljubljana, Slovenia«, 26. oktober 2020. Dostopno na: https://www.petitions.net/international_support_for_non-governmental_organizations_at_no_6_metelkova_street_in_ljubljana_slovenia.

- > > Petković, Brankica. »Slovenia: New Government Targeting NGOs and Media«. *Liberties.eu*, 21. april 2020. Dostopno na: <https://www.liberties.eu/en/news/new-slovenian-government-targeting-ngos-and-media/19141>.
- > > Petković, Brankica. »Slovenia: New Government Restricts Rights of Environmental Groups«, *Liberties.eu*, 21. Maj 2020. Dostopno na: <https://www.liberties.eu/en/news/slovenia-new-government-restricts-access-to-public-participation-for-environmental-ngos/19290>.
- > > TV Slovenija. »Gradnja zadnje hidroelektrarne na Spodnji Savi stoji«. Pogovor voditeljice Rosvite Pesek z dr. Senkom Pličaničem. *Odmevi*, 29. april 2019. Dostopno na: <https://4d.rtvsl.si/arhiv/odmevi/174612042>.
- > > Zapis 5. nujne seje Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti Državnega zbora Republike Slovenije, 2. julij 2020. Dostopno na <https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/deloDZ/seje/evidenca?mandat=VIII&type=pmagdt&uid=3C2A47E0D7DCC63BC12585CE002859EC>.
- > > Zbirka (kliping) spletnih člankov in objav o študijah primerov, predstavljenih v poročilu.

SEZNAM INTERVJUJEV

- > > Neža Kogovšek Šalamon, Mirovni inštitut, 5. oktober 2018.
- > > Katarina Bervar, PIC – Pravno-informacijski center nevladnih organizacij, 9. oktober 2018.
- > > Gaja Breclj, Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, 9. oktober 2018.
- > > Lidija Živčič, Focus, društvo za sonaraven razvoj, 9. oktober 2018.
- > > Lana Gobec, Legebitra, 16. oktober 2018.
- > > Andreja Slameršek, Društvo za preučevanje rib Slovenije, 6. junij 2019.

Publikacija je del projekta **Zaščita nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji**, pri katerem sodelujejo Mirovni inštitut, Društvo novinarjev Slovenije in Pod črto, sofinancira pa ga NEF-Mreža evropskih fundacij v sklopu **iniciative Civitates**. S projektom naslavljamo grožnje in izzive za uresničevanje nadzorne vloge civilne družbe in novinarjev v Sloveniji ter razvijamo orodja in mehanizme za krepitev naših zmožnosti za učinkovite odzive na grožnje ter za pridobivanje javne podpore.
